

Krejčová, Elena

O chybách při překladu ze slovanských jazyků

Opera Slavica. 2016, vol. 26, iss. 2, pp. 75-77

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/135566>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Kapitola s názvem *Dialektológia* podává svědectví o specifických rysech těch rusínských nářečí, která se stala základem „slovenské“ spisovné rusínštiny. Logicky zde najdeme exkurz do situace v „polských“ rusínských dialektech (gwary łemkowskie), dále rusínských dialektech „ukrajinských“ a „maďarských“. V podkapitole 3.2 se naopak píše o rusínských dialektech západoslovanského typu. Výklad končí informacemi o zpracování rusínského jazykového materiálu zejména v Celokarpatském dialektologickém atlase, ale i v dalších národních a nadnárodních kartografických pracích.

Za jisté autorčino pochybení považuji nedůsledné explicitní pojmenování zdroje ilustrací: na s. 22 se prezentuje mapa předpokládaného území Velkomoravské říše v jejím vrcholném období, její zdroj není však bezprostředně uveden – nepřímě na něj usuzuji z poznámky k dalšímu textu, odtud (wikipedia) pochází zřejmě i zobrazení knížat Rostislava a Svatopluka. Odkaz na zdroj titulních listů staroslověnských památek se mi nepodařilo dohledat vůbec. O švédském slavistovi Svenu Gustavssonovi, zmiňovaném v souvislosti s jugorusínštinou, se píše (souběžně s A. D. Duličenkem, s. 127) v přítomném čase, přitom tento badatel zemřel již v roce 2013. Některé údaje se v publikaci opakují na více místech.

Přes tyto nepodstatné nedostatky je práce celkově velmi kvalitní, a to i ve smyslu ediční (grafické) úpravy a jistě poslouží nejen cílové skupině z řad studentů, ale také širší odborné veřejnosti. Publikace vznikla v rámci projektu *Zlepšenie jazykových kompetencií študentov Prešovskej univerzity v Prešove v jazykoch národnostných menšín, ITMS, č. 26110230105* a jejími recenzenty byli Anna Plišková a Jozef Sipko.

Irena Bogoczová

O chybách při překladu ze slovanských jazyků

ЖЕЛЕЗАРОВА, Р.: *Лингвистични проблеми и грешки в превода от славянски езици на български*. София 2016, 172 с.

V letošním roce vyšla v nakladatelství Sulieti v Sofii monografie z oblasti slovanské srovnávací jazykovědy *Лингвистични проблеми и грешки в превода от славянски езици на български*, která se věnuje v první řadě translatologické problematice. Autorka Radost Železarovová, jež na Sofijské univerzitě sv. Klimenta Ochridského přednáší teorii překladu a která rovněž aktivně překládá do bulharštiny např. současnou českou prózu (Václava Havla, Karla Pecku, Miroslava Krobota, Petru Soukupovou, r. 1998 získala cenu Svazu bulharských překladatelů pro mladé překladaatele), syntetizovala do své nejnovější publikace své poznatky a osobní zkušenost překladaatelky. Ve své práci se věnuje chybám v překladech ze současných literárních děl českých, slovenských

a ruských do bulharštiny. Empirický materiál je velmi bohatý, analyzovaná díla z české a slovenské literatury jsou z první dekády 21. století, díla z ruské literatury a jejich překlady do bulharštiny naopak pocházejí z posledního desetiletí 20. století.

Cílem autorky bylo shromáždit a prezentovat teoretický pohled na otázky jazykové interference, mezijazykových homonym, tzv. falešných přátel překladatele, doslovného překladu, dále též upřesnit podstatu překladatelských chyb a jejich závislost na interlingvistických a extralingvistických faktorech, které mají vliv na samotný proces překládání a na výsledný překlad. Dalším cílem práce na pragmatické úrovni bylo zjistit a analyzovat již existující chyby a odchylky v překladech současné slovanské prózy a snažit se najít a analyzovat příčiny jejich vzniku. Při práci se autorka opírala o kontrastivně-typologickou metodu analýzy a aplikovala již existující teorie v oblasti translatologie a jí příbuzných a pomocných věd.

Pro svou lingvistickou analýzu si R. Železarovová vybrala typické prohrěšky, které nejsou představeny statisticky, ale jsou odstupňovány podle frekvence výskytu. Na příkladech ze současných překladů autorka dokazuje, jak důležitá je transformace příslušného originálního textu (v jejím případě textu uměleckého) v ekvivalentní text v jazyce jiném, aniž bychom přitom narušili jeho obsahovou stránku. Autorka rovněž sleduje některé nevyhnutelné „ztráty“ v plánu sémantickém, k nimž nutně dochází při transformaci textu z jednoho jazyka do jiného, a poukazuje na neúplnosti nebo na částečná nepochopení textu originálu, v některých případech dokonce na překroucení původního významu. Otázky, které si autorka klade a na které postupně ve své publikaci odpovídá na základě různorodého jazykového materiálu, jsou vlastně otázky, které „trápí“ každého aktivního překladatele i translatologa-teoretika: jakým způsobem ovlivňuje jazyk originálu překladatelskou činnost? Do jaké míry může mezijazyková interference ovlivnit výsledný překlad? Stačí umět tzv. dokonale jen cizí jazyk? A co to vlastně znamená ovládat nějaký jazyk „dokonale“? Kam může vést podceňování až ledabylost ve vyjadřování ve vlastním jazyce? Do jaké míry podléhají filologicky vzdělaní lidé žijící v cizojazyčném prostředí – navzdory svému vzdělání a navzdory své překladatelské zkušenosti – interferenčnímu vlivu? Pozoruhodné jsou úvahy především v kapitolách o lexikální nekompatibilitě v překladu, o tzv. pseudohomonymech a o gramatické a lexikální asymetrii.

Publikace má z odborného hlediska aplikovatelnou podstatu, navazuje a pokračuje v tradici kontrastivních slovanských translatologických výzkumů s důrazem na jazykový transfer a vlivy mezi jazyky, na projevy interference, ale také na redaktorskou práci a na snahu o čistý a „neposkrvněný“ překlad uměleckého textu. Znalost projevů jazykové asymetrie u jednotlivých prvků bulharského, českého, slovenského a ruského jazykového systému (ale i v obecném slovanském kontextu) je pro její výzkum velice přínosná a její poznatky jsou bezesporu aplikovatelné mj. při výuce a při přípravě budoucích překladatelů. Její práce je rovněž inspirativní pro hledání případných

doplňkových metod a postupů směřujících k prevenci vzniku interference při výuce jednotlivých slovanských jazyků. Publikace vrací čtenáře i k úvahám, že každý by se měl učit jak z vlastních, tak i z cizích chyb a že tento proces doprovází překladatele při jejich činnosti po celý život. Výzkum v této monografii prezentuje pohled na různé aspekty jazykovědné analýzy, ale nepochybně má potenciál oslovit i běžného čtenáře nefilologa, který se tak může seznámit s „oříšky“ překladatelské tvůrčí činnosti – od získávání dovedností a návyků při práci se slovníky, příručkami, ale vůbec při selekci pestrého množství nejrůznějších informací, přes nabývání praktických dovedností potřebných jak pro překládání samotné, tak i pro revidování vlastního textu, až po ovládnutí techniky překladu různých žánrů.

Na závěr musíme s autorkou souhlasit v tom, že žádná učebnice věnující se specializovanému překladu nebo teorii překladu ani žádný seriózní výzkum v oblasti translologie nemůžou obsáhnout kompletní výčet všech problematičtých jevů, které překladateli můžou znepríjemnit život při překládání z i do jeho mateřského jazyka, a to zvláště při překladech mezi příbuznými jazyky. Smyslem prezentování a analýzy takových jevů je chránit překladatele před pocitem dokonalosti, před překladatelskou rutinou a inertností a přimět ho ke zvýšené pozornosti a ostražitosti právě v případech, kdy překladatel pracuje s geneticky blízkými jazyky.

Elena Krejčová

O problematice překladu evropských právních textů

ГЕНЕВ-ПУХАЛЕВА, И.: *Терминологията на Европейския съюз в съпоставителен аспект (върху материал от правото на околната среда на български, гръцки, полски и английски език)*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2015, 229 s.

Monografie *Терминологията на Европейския съюз в съпоставителен аспект (върху материал от правото на околната среда на български, гръцки, полски и английски език)*, vydaná bulharsky v univerzitním nakladatelství Slezské univerzity v Katovicích, představuje výzkum současného stavu terminologie, která se používá v legislativě Evropské unie, konkrétně v tematické oblasti ekologie, a to ve čtyřech jazykových mutacích – v bulharštině, řečtině, polštině a v angličtině. Autorka Iliana Genew-Puchalewa pohlíží na jazykový materiál prizmatem tzv. specializovaných jazyků (subjazyků nebo jazykových subsystémů příslušných národních jazyků) a s předpokladem, že každý z nich disponuje svým zvláštním, specializovaným lexikonem, který je založen na lexikálním fondu národního jazyka, ale není s ním totožný. Terminologie legislativních dokumentů obsahuje speciální jazykové jednotky,